

ГЛАСНИК ЕТНОГРАФСКОГ ИНСТИТУТА САНУ LXVII (3)

BULLETIN OF THE INSTITUTE OF ETHNOGRAPHY SASA LXVII (3)

INSTITUTE OF ETHNOGRAPHY SASA

BULLETIN

OF THE INSTITUTE OF ETHNOGRAPHY

LXVII

No. 3

Chief Editor:

Dragana Radojičić, PhD (Institute of Ethnography SASA)

Editor:

Srđan Radović, PhD (Institute of Ethnography SASA)

International editorial board:

Milica Bakić-Hayden, PhD (University of Pittsburgh), Ana Dragojlović, PhD (University of Melbourne), prof. Peter Finke, PhD (University of Zurich), prof. Karl Kaser, PhD (Karl-Franzens University, Graz), Gabriela Kilianova, PhD (Institute of Ethnology of the Slovak Academy of Sciences, Bratislava), prof. Kjell Magnusson, PhD (University of Uppsala), prof. Marina Martynova, PhD (Institute of Ethnology and Anthropology – Russian Academy of Sciences, Moscow), Ivanka Petrova, PhD (IEFEM – Bulgarian Academy of Sciences, Sofia), Tatiana Podolinska, PhD (Institute of Ethnology of the Slovak Academy of Sciences, Bratislava), Jana Pospišilova, PhD (Institute of Ethnology of the Czech Academy of Sciences, Brno), Ines Prica, PhD (Institute of Ethnology and Folklore Research, Zagreb), Ingrid Slavec Gradišnik, PhD (Institute of Slovenian Ethnology RC SASA, Ljubljana).

Editorial board:

Gordana Blagojević, PhD (Institute of Ethnography SASA), Ivan Đorđević, PhD (Institute of Ethnography SASA), prof. Ildiko Erdei, PhD (Faculty of Philosophy, Belgrade), prof. Ljiljana Gavrilović, PhD (Institute of Ethnography SASA), corresponding member of the SASA Jelena Jovanović, PhD (Institute of Musicology SASA, Belgrade), Aleksandra Pavičević, PhD (Institute of Ethnography SASA), Lada Stevanović, PhD (Institute of Ethnography SASA), academician Gojko Subotić, PhD (Serbian Academy of Sciences and Arts, Belgrade).

Advisory board:

Prof. Jelena Đorđević, PhD (Faculty of Political Sciences, Belgrade), prof. Maja Godina Golija, PhD (Institute of Slovenian Ethnology RC SASA, Ljubljana), Renata Jambrešić Kirin, PhD (Institute of Ethnology and Folklore Research, Zagreb), Miroslava Lukić Krstanović, PhD (Institute of Ethnography SASA), Mladena Prelić, PhD (Institute of Ethnography SASA), prof. Ljupčo Risteski, PhD (Faculty of Natural Sciences and Mathematics, Skopje), prof. Lidija Vujačić, PhD (Faculty of Philosophy, Nikšić), prof. Bojan Žikić, PhD (Faculty of Philosophy, Belgrade)

Secretary:

Marija Đokić (Institute of Ethnography SASA)

BELGRADE 2019

ЕТНОГРАФСКИ ИНСТИТУТ САНУ

ГЛАСНИК

ЕТНОГРАФСКОГ ИНСТИТУТА

LXVII
свеска 3

Главни и одговорни уредник:

Проф. др Драгана Радојичић (Етнографски институт САНУ)

Уредник:

Др Срђан Радовић (Етнографски институт САНУ)

Међународни уређивачки одбор:

Др Милица Бакић-Хејден (Универзитет у Питсбургу), др Ана Драгојловић (Универзитет у Мелбурну), проф. др Петер Финке (Универзитет у Цириху), проф. др Карл Казер (Karl-Franzens Universität, Грац), др Габриела Килианова (Етнолошки институт САВ, Братислава), проф. др Шел Магнусон (Универзитет у Упсали), проф. др Марина Мартинова (Институт етнологије и антропологије РАН, Москва), др Иванка Петрова (ИЕФЕМ – БАН, Софија), др Татиана Подолинска (Етнолошки институт САВ, Братислава), др Јана Поспишилова (Етнолошки институт АН ЧР, Брно), др Инес Прица (Институт за етнологију и фолклористику, Загреб), др Ингрид Славец Градишник (Институт за словеначку етнологију ЗРЦ САЗУ, Љубљана).

Уређивачки одбор:

Др Гордана Благојевић (Етнографски институт САНУ), др Иван Ђорђевић (Етнографски институт САНУ), проф. др Илдико Ердеи (Филозофски факултет у Београду), проф. др Љиљана Гавриловић (Етнографски институт САНУ), дописни члан САНУ др Јелена Јовановић (Музиколошки институт САНУ, Београд), др Александра Павићевић (Етнографски институт САНУ), др Лада Стевановић (Етнографски институт САНУ), академик Гојко Суботић (Српска академија наука и уметности, Београд).

Издавачки савет:

Проф. др Јелена Ђорђевић (Факултет политичких наука, Београд), проф. др Маја Година Голија (Институт за словеначку етнологију ЗРЦ САЗУ, Љубљана), др Рената Јамбрешић Кирић (Институт за етнологију и фолклористику, Загреб), др Мирослава Лукић Крстановић (Етнографски институт САНУ), др Младена Прелић (Етнографски институт САНУ), проф. др Љупчо Ристески (Природно-математички факултет, Скопље), проф. др Лидија Вујачић (Филозофски факултет у Никшићу), проф. др Бојан Жикић (Филозофски факултет у Београду).

Секретар уредништва:

Марија Ђокић (Етнографски институт САНУ)

БЕОГРАД 2019.

Издавач:
ЕТНОГРАФСКИ ИНСТИТУТ САНУ
Кнез Михаилова 36/IV, Београд, тел. 011–2636–804
e-mail: eisanu@ei.sanu.ac.rs
Мрежна страница часописа: www.ei.sanu.ac.rs

Publisher:
INSTITUTE OF ETHNOGRAPHY SASA
Knez Mihailova 36/IV, Belgrade, phone: 011–2636–804
e-mail: eisanu@ei.sanu.ac.rs
Journal's web page: www.ei.sanu.ac.rs

Лектура и коректура:
Ивана Башић
Станислав Станковић

Превод:
аутори текстова

Дизајн корица:
Горан Витановић

Техничка припрема и штампа:
Академска издања, Београд

Тираж:
300 примерака

Примљено на седници Одељења друштвених наука САНУ одржаној октобра 2019. године,
на основу реферата академика Димитрија Стефановића.

Accepted for publication at the meeting of the Department of Social Sciences SASA
in October 2019, based on the report of academician Dimitrije Stefanović

Штампање публикације финансирано је из средстава
Министарства просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије
Printing of the journal was funded by the Ministry of Education, Science and Technological
Development of the Republic of Serbia

Гласник Етнографског института САНУ излази три пута годишње и доступан је и индексиран у
базама: DOAJ (Directory of Open Access Journals), ERIH PLUS (European Reference Index for the
Humanities), SCIndeks (Српски цитатни индекс), Ulrich's Periodicals Directory, NSD (Norsk
samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS – Norwegian Social Science Data Service), CEEOL (Central
and Eastern European Library).

The Bulletin of the Institute of Ethnography SASA is issued three times a year, and
can be accessed in: DOAJ (Directory of Open Access Journals), ERIH PLUS (European Refer-
ence Index for the Humanities), SCIndeks (Srpski citatni indeks), Ulrich's Periodicals Directory,
NSD (Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS – Norwegian Social Science Data Service),
CEEOL (Central and Eastern European Library).

I
Научни радови
Scientific Papers

Тема броја – Истраживање миграција
(ур. Сања Златановић и Јурај Марушиак)

Topic of the Issue – Research of Migrations
(eds. Sanja Zlatanović and Juraj Marušiaк)

- Сања Златановић, Јурај Марушиак, *Истраживање миграција у централној и југоисточној Европи: увод у темат* 493–499
Sanja Zlatanović, Juraj Marušiaк, *Research of Migrations in Central and Southeast Europe: Introduction*
- Ivaylo Markov, *Changing Practices of “Being Together” in the Transnational Kin-Relationships among Gorani* 501–522
Ивајло Марков, *Промена у праксама „бити заједно“ у транс-националним сродничким односима Горанаца*
- Ondřej Žíla, *After Coming Home: Forms and Meanings of Return in Dayton’s Bosnia and Herzegovina* 523–543
Ондреј Жила, *После доласка кући: облици и значења повратка у дејтонску Босну и Херцеговину*
- Konstantinos Tsivos, *The Greek Emigres in Czechoslovakia and Their Life in the 1960s* 545–557
Константинос Цивос, *Грчки емигранти у Чехословачкој и њихов живот у шездесетим годинама XX века*
- Yelis Erolova, *Refugee Integration in Bulgaria: Conditions and Challenges* 559–571
Јелис Еролова, *Интеграција избеглица у Бугарској: услови и изазови*
- Marta Stojić Mitrović, Aleksandra Đurić Milovanović, *The Narratives of Faith-based Organizations on Migrant Education in Serbia after the Closure of the Formalized Migration Corridor in 2016* 573–587
Марта Стојић Митровић, Александра Ђурић Миловановић, *Наративи верских хуманитарних организација о едукацији миграната у Србији након затварања формализованог миграцијског коридора 2016. године*

- Теодора Јовановић, *Студије избеглиштва или студије принудних миграција: теоријско-методолошки осврт и разматрање мултидисциплинарности у примени друштвених и хуманистичких наука* 589–606
- Teodora Jovanović, *Refugee Studies or Forced Migration Studies: Theoretical-methodological Review and Consideration of Multidisciplinarity in Applied Social Sciences and Humanities*
- Мирослава Лукић Крстановић, *Конструкт дијаспоре у фокусу политика ентитета и различитих мобилности* 607–630
- Miroslava Lukić Krstanović, *Diaspora Construct in the Focus of Entity Policies and Different Mobilities*
- Olga Šrajerová, *Slovaks in the Czech Lands after 1945 – between the State Nation, Minority and Assimilation* 631–648
- Ољга Шпрајерова, *Словаци у чешким земљама после 1945. године – између државотворне нације, мањине и асимилације*
- Michał Lubicz Miszewski, *Migration of the Poles to Slovakia after World War II* 649–660
- Михал Лубич Мишевски, *Миграције Пољака у Словачку после Другог светског рата*
- Desislava Pileva, *Marriage Migrants in Bulgaria – Aspects of Social Adaptation* 661–679
- Десислава Пилева, *Брачни мигранти у Бугарској – аспекти друштвене адаптације*
- Дејан Крстић, *Миграције планинског становништва југоисточне Србије у Зајечар и околину: пример трајних миграција планина–низија* 681–699
- Dejan Krstić, *Migrations of Highlands Inhabitants of Southeast Serbia to Zaječar and its Surroundings: an Example of Permanent Highlands-to-Lowlands Migration*

II

Прикази Reviews

- Милош Луковић, *Národopisný věstník. Bulletin d'ethnologie* 701–707
- Милош Луковић, *Едиција Корени. Српске земље. Насеља, порекло становништва, обичаји* 708–715
- Срђан Радовић, *Професија етнолог. Радост Иванова* 715–718

III
Хроника
Chronicles

Теодора Јовановић, *Саветовање „Други и ми сами: култура као агенс друштвених промена“* 719–720

западним, припланинским деловима Пусте Реке) попуњавају досељеници с разних страна, понајвише из предела југоисточне Србије и Косовског Поморавља, а мањим делом из Црне Горе, Херцеговине, Баната и Срема. Образовано је и неколико потпуно нових села (Косанчић, Обилић, Дубрава, Зоровац, Савинац). Стариначких родова било је у селима у средишњим и источним деловима Пусте Реке, али су им се после ослобођења од турске власти придружили и бројни досељеници. Ј. Јовановић није бележио породичне славе ни у Пустој Реци. М. Васовић је у раду „о инверсном миграцијама у Србији“ заправо разјаснио настанак села Косанчића, коме су печат дали прво досељеници из Баната и Срема, а потом и из југоисточне Србије. В. Рудић је пажњу посветио Житном Поточку, у коме је и сам неко време радио. У овом пусторечком припланинском селу (које данас административно припада општини Прокупље, а некада је било седиште сеоске општине унутар Јабланичког среза) В. Рудић је идентификовао порекло родова насељених после ослобођења од турске власти, који потичу из југоисточне Србије (Црна Трава и Брод). М. Луковић је описао обичај приношења крвне жртве („курбан“) на врху Петрове Горе (огранак планине Радан) и указао на његово порекло: тај обичај негују мештани пусторечког планинског села Слишана, досељеници с Власине. На основу својих теренских истраживања академик Александар Дероко, архитекта и универзитетски наставник, изложио је своја запажања о типовима кућа за становање и економских зграда у Јабланици и Пустој Реци у време (1947. године) када је традиционално народно градитељство било још витално у овим крајевима. Ова студија пропраћена је низом фотографија и скица (табли).

Милош Луковић

Професија етнолог. Радост Иванова

Софија: Фабер 2018, 180 стр.

Поједини периоди дисциплинарних прошлости знају бити одређени или препознати и по конкретним особама, научницима који дају ванредан лични печат истраживачким токовима у датом времену, а неки међу њима постају и део канона научне дисциплине, некад у националним оквирима, а каткада и шире. Такав је случај и у етнологији (антропологији): од половине 19. века па све до данас, и у социјалној односно културној антропологији, и у етнологијама континенталне Европе, издвајали су се појединци који су представљали научне међаше у појединим временским периодима, и који остављају посебно видљив професионални траг. Слободно се може рећи да је једна од таквих личности и Радост Иванова, позната бугарска етнолошкиња, чија је целокупна научна активност врло препознатљива у научним круговима у њеној земљи и шире, а посебно крајем 20. и почетком 21. века.

Др Радост Иванова је етнолошкиња, професор етнологије и фолклористике, и дугогодишња сарадница Етнографског института са музејом, те Института за

фолклор Бугарске академије наука у Софији (садашњи Институт за етнологију и фолклористику с Етнографским музејом БАН – Институт за етнологија и фолклористика с Етнографски музеј – БАН). Ова водећа научноистраживачка установа из области етнологије у Бугарској била је матична установа Радост Иванове до њеног пензионисања 2008. године. Бавећи се професионално етнологијом више од четрдесет година, Иванова је истраживала многобројне аспекте традицијске и савремене културе, попут ритуала и обредног фолклора (посебно свадбени ритуал), бугарске и уопште јужнословенске митологије, културе свакодневице и политичке антропологије, културе града и др. Поред богатог истраживачког рада, Радост је у својој матичној установи била и главни уредник часописа „Бугарска етнологија“ („Българска етнологија“) и годишњака „Ethnologia Bulgarica“. Одједи њеног научног рада прешли су бугарске границе, што је случај и са Србијом, у којој је проф. Иванова од почетка деведесетих година прошлога века остварила посебно интензивне професионалне контакте. Радост Иванова је постала позната и ван етноантрополошке научне заједнице у Србији објављивањем њене књиге „Збогом диносаури, добродошли крокодили“ у култној едицији Библиотека XX век. Ова је монографија једно од најпроминентнијих издања на нашем језику која обрађују и до данас пропулзивно тематско поље антрополошког бављења транзицијом и постсоцијализмом. Имајући све ово у виду, није било изненађење када је Радост Иванова 2002. године постала и добитница престижне Хердерове награде у Бечу. Поједине делове овог богатог професионалног пута приказује и монографија објављена прошле године у главном граду Бугарске, и то из пера саме Радост Иванове.

Књига „Професија етнолог“ (Професия етнолог) изашла је 2018. године у Софији, у издању Фабера, и опсеже 180 страница. Монографија објављена на бугарском језику сегментирана је у петнаест поглавља, која хронолошки покривају научноистраживачки пут Радост Иванове. Упутно је на овоме месту навести поднаслову у овој књизи (преводи на српски језик): „Увод“, „На почетку“, „Потом: корак напред, два корака назад (Лењин 1904)“, „Секција: један нераздвојан разред...“, „Утабаном стазом: СССР 1976.“, „Неочекивана прилика: САД 1978.“, „Дневник етнолога“, „Књига о свадби“, „Вијетнам – бол и надахнуће“, „У служби Народа/Партије“, „Полагано – у ритму танга“, „Диносаури, крокодили и понека омања врста“, „Са Србијом у срцу“, „Од ‘Хошана’ до ‘Разапните га/њу’“, „...И на крају“. Већ наслови поглавља наречене књиге делимично откривају њен садржај, који покрива епизоде из професионалног живота ауторке, како активности у научним установама у којима је радила, тако и током академске сарадње и стручних боравака у страним земљама. Књига хронолошки препричава професионални, али и лични развој саме ауторке, и то готово без икакве задршке – Иванова о себи и својем професионалном окружењу пише директно и без увијања, без улепшавања ствари или прећуткивања имена појединаца (било оних који су јој драги, било оних који јој пак и нису). „Професија етнолог“ представља неку врсту, назовимо је, „професионалне аутоетнографије“, са обиљем личних „фуснога“ и нескривеним и искреним личним погледом на властити професионални пут и људе и појаве који су је на том путу пратили. Угао писања је заиста врло особан, са преовлађујућим есејистичким стилем, и књига у бити има мемоарски карактер и представља врсту лично-професионалног животописа. Ову личну нит књиге потцртавају и бројне приложене фотографије из ауторкине архиве, као и одломци из дневника, личних

и теренских, те делови преписки Р. Иванове. Ова књига се на тренутке чита и као некакав аутобиографски роман о етнологу, са живим детаљима не само из професионалног, већ и из личног живота, појединостима из односа са другима, колегама и сл. Иванова у многим епизодама и ситуацијама описаним у овој књизи почесто казује о суодносу лично-професионално, који се често минимизира или игнорише у професионалним (ауто)биографијама. Из перспективе сећања, ауторка говори и о друштвено-политичким околностима бављења етнологијом, и у периоду социјализма (како се у Бугарској колоквијално каже „при соц-а“), и за трајања транзиције (буг: *преход*), такође не скривајући међуоднос професионалног, личног и политичког, и преплитање оваквих околности у сфери науке. У том смислу, можда је посебно интересантно релативно кратко сведочанство о ангажману у „Националној комисији за социјалистичке празнике и ритуале“, која је покушала да продукује нове и савремене, *ad hoc* обреде и празновања у НР Бугарској, дакако, и уз помоћ етнолога (поглавље „У служби Народа/Партије“ / “На ползу Роду/Партии“).

Поглавље књиге које би овом приликом ипак требало посебно издвојити јесте „Са Србијом у срцу“ (Със Сърбия в срцето). У њему Иванова детаљно казује о својим контактима и сарадњи са колегама из Србије, од саме иницијације непосредних контаката с почетка деведесетих година па до недавног доба. Овде посебно апострофира блиске контакте које је успоставила са Мирјаном Прошић Дворнић, Николом Пантелићем, Љубинком Раденковићем, Сретеном Петровићем и Иваном Чоловићем, који ће бити и уредник њене већ помињане књиге објављене на српском језику у издању Библиотеке ХХ век. Такође се детаљно осврће на тесну сарадњу са Етнографским институтом САНУ, коју су са проф. Ивановом и, уопште, бугарским колегама, дуги низ година првенствено водиле Драгана Радојичић и Зорица Дивац. И сама Радост Иванова наводи да се у једном периоду „осећала у Етнографском институту у Београду као на свом другом радном месту“. Овај деценијски етнолошки „мост“ између Београда и Софије резултирао је низом успешних билатералних, бугарско–српских научних скупова и објављених научних резултата у српској и бугарској научној периодици и засебним тематским зборницима и другим издањима. Иванова, која је у знатној мери заслужна за ове успехе, извештава о овоме у својој књизи. Ауторка однос са београдским колегама описује као „постојану сарадњу и пријатељство“, и не либи се да повремено посебно истакне персонални испред професионалног односа, приватно и другарско изнад стриктно академског и искључиво стручног, а то је умногоме и одраз саме личности ауторке књиге „Професија етнолог“. На неки начин, читава је ова књига специфичан документ, а могло би се рећи и „упутство“ за бављење професијом етнолога, за коју је људски, отворен и емпатичан однос према свим „другима“ (колегама, испитаницима, заједницама, новим и страним земљама и окружењима) упутан, а рекло би се, и пожељан. Најновија књига Радост Иванове подсећа нас да сарадња међу научницима не подразумева само успостављање ексклузивно професионалних односа и производњу нових знања и конкретних резултата, већ и колегијални и другарски однос који, макар у етнологији/антропологији, може произвести додатну вредност и у академском смислу.

Књига „Професија етнолог“ даје приказ не само професионалног, а делимично и личног пута једног етнолога, односно етнолошкиње, већ, посредно, и путању

развоја једне европске етнологије у распону од око педесет година, у доба до данас незапамћених друштвених, политичких и културних трансформација на нашем континенту. Ова књига је и одличан подсетник на плодну и континуирану сарадњу између етнолога/антрополога из Бугарске и Србије, коју је у одлучујућој мери иницирала управо Радост Иванова – и хвала јој и на овом подсетнику и на досадашњој сарадњи. Да је овај билатерални канал научне комуникације након више од два десетлећа трајања и даље отворен и продуктиван, сведоче и три научна рада колега из Бугарске објављених управо у трећој свесци Гласника Етнографског института САНУ за 2019. годину. „Професија етнолог“ занимљива је и корисна рекапитулација и аутобиографски преглед професионалног живота признате бугарске етнологкиње, и препоручује се за читање колегама етнологима и антрополозима, посебно онима са којима је ауторка сарађивала, а њих је, чему је сведочанство и ова књига, било доиста много. Идуће године Радост слави и округли животни јубилеј, који ће засигурно бити пригодно обележен у Софији, а који јој ми који се у Београду бавимо професијом етнолога, колегијално и пријатељски унапред честитамо.

Срђан Радовић

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

39(05)

Гласник Етнографског института = Bulletin of the Institute of Ethnography /

главни и одговорни уредник Драгана Радојичић. – Књ. 1, бр 1/2 (1952) –
Београд : Етнографски институт САНУ (Кнез Михаилова 36/IV), 1952 –
(Београд : Академска издања). – 24 cm

Три пута годишње. - Друго издање на другом медијуму: Гласник
Етнографског института САНУ (Online) = ISSN 2334-8259
ISSN 0350-0861 = Гласник Етнографског института
COBISS. SR-ID 15882242